

LEGISLAȚIA ANTISEMITĂ ÎN ROMÂNIA: O SECVENȚĂ

Conf. univ. dr. CRISTIAN SANDACHE
Universitatea „Mihail Kogălniceanu” – Iași

Cele 44 de zile ale guvernării Goga-Cuza au reprezentat o perioadă penibilă în istoria interbelică a României. Național-creștinii au ajuns să se compromită definitiv, iar antisemitismul lor radical nu putea reprezenta soluția unei administrații serioase și, mai ales, eficiente.

La 21 ianuarie 1938 fusese adoptat decretul-lege privind revizuirea cetățeniei evreilor din România, prilej cu care ministrul justiției din acel moment – V.Rădulescu-Mehedinți – făcea următoarele precizări:

„Naționalitatea română a fost acordată evreilor pe trei căi:

1. *Prin naturalizare individuală.*
2. *Prin naturalizare în bloc.*
3. *De plin drept, prin unire (înscrierea în listele de naționalitate în teritoriile unite).*

(...) Când în 1924 s-au întocmit din oficiu listele celor ce de plin drept au dobândit naționalitatea română, primăriile, fie din neștiință, fie cu rea credință, au trecut în listele ce întocmeau nu numai pe cei ce aveau dobândită de plin drept naționalitatea, dar și pe cei care nu aveau vreo legătură cu pământul Țării Românești, nici chiar acea legătură rezultând din indigenat sau domiciliu administrativ”¹.

Ideea mult vehiculată în epocă a invaziei străine, (preponderent evreiești) era însă departe de adevăr, în ciuda faptului că unii nou veniți aveau o situație neclară sub aspectul documentelor de identitate sau a manierei de integrare socială. Nu exista sub aspect legal nici un fel de pericol intern care s-ar fi datorat evreilor, cu excepția anumitor grupuri izolate cunoscute ca fiind cu simpatii de extremă-stânga.

Decretul-lege din 8 august 1940 căuta să definească situația juridică a evreilor din România, precizând, printre altele:

„ (...) Art.2- Sunt socotiți evrei în înțelesul acestui decret cu putere de lege:

- a) cei de religie mozaică;*
- b) cei născuți din părinți de religie mozaică;*
- c) creștinii născuți din părinți de religie mozaică nebotezați;*
- d) creștinii născuți din mamă creștină și tată de religie mozaică, nebotezat;*
- e) cei născuți din mamă de religie mozaică afară din căsătorie;*
- f) femeile intrând în aliniatele premergătoare, căsătorite cu creștini dacă au trecut la creștinism cel mai târziu un an înainte de înființarea Partidului Națiunii.*
- g) Evreii de sânge, atei, sunt socotiți evrei în sensul acestui decret cu putere de lege.”²*

Cea mai importantă precizare era aceea în conformitate cu care, trecerea la religia creștină a celor de religie mozaică, după punerea în aplicare a decretului, nu ar fi schimbat cu nimic calitatea de evreu:

„Cei ce fac parte, la publicarea prezentului decret cu putere de lege, din comunitățile religioase evreiești sunt socotiți de religie mozaică”.

¹ Gh. DUMITRAȘ-BIȚOAIKA, *Statutul juridic al evreilor și legislația românizării*, Ed.Prometeu, București, 1942, pp.28-29.

² *Ibidem*, p.33.

Cetățenii români de etnie evreiască stabiliți în România după 30 decembrie 1918 erau supuși unui set de interdicții care, dincolo de absurditatea lor, nu cadrau în nici un fel cu principiile unui stat democratic. În conformitate cu articolul 7 din documentul amintit, evreii nu puteau fi funcționari publici; membri ai profesiilor care prin natura lor aveau tangențe cu autoritățile publice; avocați, experți, membri în consiliile de administrație ale întreprinderilor de orice natură; comercianți în comunele rurale; comercianți de băuturi alcoolice și deținători de monopoluri de orice titlu; tutori sau curatori ai incapacabililor care ar fi fost de origine creștină; cadre militare; proprietari de cinematografe; editori de ziare și reviste românești; colportori de imprimate românești sau deținătorii oricăror mijloace de propagandă națională românească; conducători, membri și jucători în asociațiile sportive naționale; oameni de serviciu în instituțiile publice.³

Evreii nu puteau avea proprietăți rurale și nici nu puteau dobândi nume românești.

Ministrul Justiției din acea vreme, Ion V.Gruia, făcuse o lungă expunere de motive, în care căuta să justifice prevederile decretului-lege privitor la reglementarea situației juridice a evreilor din România. Textul abunda în formulări absurde, aprecieri fals istorice, considerații care nu aveau nimic în comun cu justiția, democrația, tradiția românească a conviețuirii cu alte etnii.

România era definită drept un stat autoritar și totalitar care se confrunta de multă vreme cu o adevărată problemă evreiască, de rezolvarea căreia ar depinde însăși „*legea destinului nației*” și s-ar „*statornici*” dreptatea poporului român.⁴

Ministrul Gruia afirma că acest statut ar reprezenta o necesitate reclamată de „*poruncile fundamentale ale dezvoltării Nației*”- altă formulare nefericită, total străină de exigențele și precizia unui text juridic.⁵

Realitatea românească ar fi reclamat o ordine juridică radical schimbată, „*sinceră*” și în deplin acord cu așteptările opiniei publice din România. Problema evreiască s-ar fi putut soluționa cu mult timp înainte, dar I.V.Gruia considera că nu ar fi existat voința politică necesară. Apelând la unele exemple din vechile documente ale feudalismului, ministrul era de părere că ar fi existat, (după 1918), o uriașă invazie de elemente alogene evreiești, care ar fi pus realmente în pericol identitatea națională românească.⁶

În consecință, ar fi fost necesar un set de reglementări și de acțiuni politice energice, care să ofere o rezolvare definitivă unei asemenea situații.⁷

Gruia aprecia că încă din timpul domniilor Regulamentare (1834-1848) s-ar fi cristalizat un curent de idei ostil presupusului pericol de „*înstrăinare*”, de deznaționalizare românească. Evreii ar fi reprezentat 10% din populația României anului 1940 - afirma ministrul justiției și identifica acest aspect cu un imens pericol la adresa fizionomiei spirituale a țării.⁸

Continuându-și absurdă analiză, Ion V.Gruia îi îndemna pe cetățenii români cu dragoste de „*Țară și Neam*”, să se „*pătrundă de adevărul că problema evreiască trebuie rezolvată nu prin măsuri de împrumut servil, ci în marginile realităților Românești*”.⁹

Ministrul Gruia afirma că în esența ei, Constituția din 1923 ar fi acoperit o formulă fără conținut, în sensul că, deși definea România drept un stat național, aceasta n-ar fi reprezentat în realitate, un astfel de stat. Prin contrast, Constituția anului 1938 ar fi rezumat o realitate: „*statul promotor al realităților românești, al forțelor lui autohtone*”.¹⁰

---

³ *Ibidem*, p.34.

⁴ *Ibidem*, p.39.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p.40.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p.41.

Transformându-se ad-hoc în istoric al curentelor de idei, I.V.Gruia era ferm convins că românismul ar fi cunoscut un naționalism organic, concretizat prin opera lui Nicolae Bălcescu și Mihail Kogălniceanu, care însă ar fi fost anihilat de influența malefică a liberalismului, ce ar fi asigurat la rândul său triumful unui naționalism „importat și formal”.¹¹

Modelul statului liberal n-ar fi avut, așadar, nimic în comun cu statul național românesc, determinând un continuu regres al specificului autohton.

Constituția din 1938 ar fi echivalat cu o primă victorie clară a naționalismului românesc, după un lung șir de continue eșecuri:

*„Determinismele naționalismului pentru România, nu se pot rezuma astăzi, numai în afirmarea unui principiu spiritual, ci la organizarea lui în adâncurile Nației; la afirmarea originalității naționale în drumul realizărilor; la o alăturare vie și întregă, a politice constructive, de particularitățile organice ale Nației”.*¹²

Ministrul Gruia propunea o nouă interpretare a conceptului de națiune care să fie înțeleasă ca o comunitate spirituală și organică, „așezată pe legea sângelui, din care izvorăște o ierarhie a drepturilor politice. În această lege a sângelui, sunt cuprinse toate posibilitățile de suflet, de spirit, de etică”.¹³

Asemenea teoretizări eșuate nu aveau nimic în comun nici cu patriotismul, nici chiar cu naționalismul clasic, ele fiind străine tradiției și mentalității poporului român.

I.V.Gruia era convins că începând din iulie 1940, odată cu înființarea Partidului Națiunii- (unica formațiune politică admisă oficial), România ar fi devenit „un stat totalitar, în sectorul politic”.¹⁴

Ministrul pronostica o „firească” evoluție a constituționalismului românesc, de la „autoritarism la totalitarism, în funcție de necesitatea asigurării existenței poporului român”- imagine în nici un caz cadrabilă cu pregătirea unui jurist cu o asemenea demnitate statală.¹⁵

De altfel, prolixitățile emise de către el erau frecvente:

*„(...) Statul totalitar, în sectorul politic, înseamnă mai puțin un imperiu al libertății formale și haotice, mai mult ca o confuzie cu Nația, o unire a puterilor de jos, cu puterea de sus, o concentrare a energiilor lucrătoare într-o singură voință conducătoare; o libertate ordonată”.*¹⁶

Străduindu-se să definească noțiunea de „evreu”, I.V.Gruia se încurca în propriile-i ambiguități și poncife conceptuale:

*„În art.2 am socotit evrei, în sensul legal, pe cei de religie mozaică, socotind o incompatibilitate morală, spirituală și organică, între românul de sânge și religia mozaică; am adâncit această idee la cei născuți din părinți de religie mozaică, purtând în sângele lor destinul unei incompatibilități spirituale și organice, agravată deci prin ascendență; am barat drumul de infiltrare în granițele comunității naționale aceluia care, la naștere au căpătat binecuvântarea religiei creștine, dacă părinții săi, de religie mozaică, nu au fost, mai înainte botezați, socotind acest act de încredințare a copilului, religiei creștine, ca un act de oportunitate din punct de vedere politic, pe care ascendența implacabilă nu l-a putut șterge; aceasta chiar dacă mama acelui creștin este de religie creștină, iar tatăl de religie mozaică, socotind în acest caz rezistența religioasă a tatălui, ca un semn al destinului celui născut”.*¹⁷

---

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem*, p.42.

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem*, p.43.

¹⁷ *Ibidem*, pp.47-48.

Ministrul nu se oprea însă aici, ci, solemn, considerând că făcea cu adevărat figură de reformator și oficia un gest de suprem patriotism în acord cu cerințele oficiale, proclama sentențios:

„România este țara numai a Românilor. (...) Nația noastră este o Nație de țărani-țărănimea este izvorul ei întreg; este noblețea noastră de sânge și pământ; de aci apărarea ei în funcțiunile esențiale; semnalul de alarmă al legii acesteia”.¹⁸

Consiliul Baroului de Avocați din Iași, în urma ședințelor din 24 august și 3 septembrie 1940 a decis eliminarea din corpul avocaților și ștergerea din tabloul profesional a 16 avocați de origine etnică evreiască: Berthold Braunstein, Cecilia Reiter, Simon Zeilic Buium, Carol Simon Cron, Geinih Nuhim Dubotîi, Ernest Manase Grunstein, Gabriel Israel Hausvater, Hainrich Zeilic Haim, Rifca D.Horenstein, Alfred I.Hausvater, Bela Kaufman, David H.Riven, C.Steig, Martin Moise Veiler, Strul Herman Veisman și Iosub Iser.¹⁹

Pe de altă parte, am exagera dacă am pune semnul egalității între legislația antisemită care începuse să se cristalizeze atunci în România și măsurile de același tip inițiate în Ungaria sau Germania. În ciuda multor exemple absolut condamnabile, nu toate legile cu caracter antisemit s-au aplicat efectiv în planul realității, autoritățile de la București, dorind mai curând să se înscrie și ele în amplul curent naționalist radical și antisemit care domina în acea perioadă multe dintre statele europene. Prin structura lor, românii n-au fost niciodată antisemiți sau xenofobi, manifestările de factură antievreiască având mai curând motivații economico-ideologice și într-o insesizabilă măsură conotații religioase.

---

¹⁸ *Ibidem*, p.51.

¹⁹ Arhivele Naționale Iași, Fond Chestura Poliției Iași, dosar nr.1/1940, f.895.